

LES METÀFORES DEL SAGRAT

Sempre he cregut que les creacions sorgides del cor i de la ment humanes són una caixa de ressonància d'una Realitat transcendent (o metafísica). Realitat que escric en majúscula. Per aquesta raó, quan Rodolfo del Hoyo em va donar notícia del poemari *Els dits de l'intendent*, aquesta imatge de l'intendent prenia cos en el meu imaginari. És una figura que defineix exactament el mester del poeta com a missatger, com a intermediari entre el transcendent i l'immanent. O, per dir-ho en llenguatge metafòric: la distància a relligar entre el núvol i l'arbre, entre el solc i el fruit, entre el cel i la terra, entre el creador i la seva criatura. El poeta, doncs, com a *intendent* d'una veu que està més enllà de la nostra veu. En definitiva: de l'alè que ens alimenta, de la veu que ens diu, o de l'energia o essència que ens fa, per dir-ho d'una manera més laica, però igualment fonamental.

Rodolfo del Hoyo, amb *Els dits de l'intendent*, s'ha constituït en oracle, en profeta, o en xaman d'aquesta veu. Sí, ja sé que aquests nominatius poden sonar estranys en un món, en una atmosfera tan impregnada de materialisme i tan oblidadissa de l'esfera del sobrenatural, del mític o del sagrat com és la nostra. Fa temps que el plat de la balança s'inclina amb el pes de la força de la gravetat que ens tira avall, que ens vol tirar avall. Però el poeta s'hi rebel·la, Rodolfo del Hoyo s'hi rebel·la. Per necessitat de compensar l'obaga, la densitat, el pes de la matèria morta, el poeta s'enlaira cap a la llum, mira les estrelles, hi parla i elles li parlen. I en el mateix impuls amorós, diàloga amb l'esbarzer, que és una forma ígnia de l'esperit, tal com ens la presenta en un dels poemes continguts a l'apartat *Geografies íntimes* que obren aquest llibre.

Però en el diàleg amb l'esbarzer aviat es fa ell mateix esbarzer. En el diàleg amb el tu, el poeta esdevé Tu: el comprèn, s'hi uneix. Aquest és el camí que percorre la part fins a fondre's amb la Totalitat, aquella Realitat transcendent de què parlava. El riu que va a la mar, la gota que es fon amb l'oceà.

Els dits de l'intendent, en el seu conjunt, és com una Bíblia, o com un Alcorà, o com el Mahabharata hindú, o com el Dhammapada

búdic. El poemari que Rodolfo del Hoyo ara ens ofereix després d'una llarga gestació està confegit de llibres diversos amb un fil comú: la veu del transcendent en forma de metàfores; o de paràboles, si aquesta expressió ajuda a entendre més el missatge de fons, que no és altre que el de revelar el sagrat, o l'espiritual i el sensible, en l'àmbit de la quotidianitat on ens movem.

Nou són els llibres que componen *Els dits de l'intendent* de Rodolfo del Hoyo. Estic certa que aquest nombre no és casual. El simbolisme del nou és, precisament, el de l'anunciació (i la paraula no és baldera) de la completeness que significa el nombre deu. El nou és el nombre de la triple perfecció (3x3). El nou és un nombre celeste en moltes tradicions. Els àngels estan jerarquitzats en nou cors. Nou són les esferes del cel dantesc i per al Dant aquest és també el nombre de Beatriu, l'arquetipus en forma femenina de l'amor i de la saviesa. Nou són les muses que inspiren el poeta, segons els cànons grecs. Jesús de Natzaret, segons la tradició, va ser crucificat a l'hora tèrcia, comença l'agonia a l'hora sexta i mor a l'hora nona per tal de consumir el que havia vingut a fer en aquest món, per després ressuscitar. Analògicament, també són nou els mesos de l'embaràs, al final del qual comença una nova vida.

No és casualitat, doncs, que Rodolfo del Hoyo ens hagi ofert un conjunt de nou llibres, cadascun amb les peculiaritats que succintament intentaré ressaltar:

Geografies íntimes, el primer llibre, és la metàfora d'una doble gènesi: la del cosmos i la del home. Tot home és per a ell mateix el primer home. O tot ésser humà és el primer ésser humà, per dir-ho en llenguatge no sexista. Tot ésser humà s'inicia al món per a descobrir-lo i, en la descoberta, descobrir-se. Aquest món és una brasa incandescent, l'ànima és una brasa incandescent... Així com l'home no és home sense nom. El verb ens configura, ens dóna identitat, dóna nom al visible i a l'invisible de la creació. L'home allunyat de la brasa es refreda, es torna pedra i sent nostàlgia de la càlida flama de l'esbarzer, de la flama de l'esperit d'on procedeix. Així tota la vida serà un camí de retorn al foc primordial, a la vesícula germinal de la Realitat. Mentrestant, l'home és temps i es configura en el temps, com Rodolfo del Hoyo assenyalava

en el darrer vers: «L'home fou instant.» *Geografies íntimes* és un recorregut-meditació sobre la condició humana (el verb fet carn i nom) escrit en forma de càntic, aquesta forma literària que també trobem a les antigues escriptures, tant les bíbliques com les vèdiques.

En el segon llibre, *Tres dates*, el jo del poeta (l'observador) aviat es confondrà amb allò observat mitjançant el diàleg interior. «Jo sóc l'altre», afirma, ja que la Realitat és única (absoluta) sota una aparença de fragmentació (o de relativitat). I el poeta que observa la finestra, que observa la pedra, mitjançant el desig i la paraula travessa els vidres, es confon amb la pedra. «Jo sóc els dos i potser més», escriu. I és el qui no dorm i el qui dorm, i és el qui viu, i fuig, i torna en la roda de l'instant simètrica a la roda de l'etern. Rodolfo del Hoyo, a *Tres dates*, entra i surt del laberint de la vida de la mateixa manera que alenem en la inspiració/expiració, el doble moviment que conforma tota forma d'existència. En *Tres dates*, com en tot el llibre, l'autor entra en el territori de la metafísica a través d'imatges que ens resulten tan properes com el fet de descordar-se la camisa (metàfora de l'apertura de l'esperit) o descrivint el naixement a la realitat de signe espiritual quan fa la travessa d'un «carrer cobert, estret, deforme i fosc», que revela una bella imatge de l'úter com a espai de la gestació, amb la futura eclosió del naixement.

Amb *Quietud*, el tercer llibre, també penetrem en un espai doble: per una banda, trobem reminiscències d'un viatge a Itàlia, ja que s'hi rastregen diversos escenaris, diversos elements concrets de la seva geografia i monumentalitat. Per l'altra, la veu interior del poeta que s'interroga no només sobre el que veu i sent, sinó també sobre el que desconeix. I, com en d'altres poemes d'*Els dits de l'íntèrpret*, confonent-s'hi, combregant-hi en una mística de la solidaritat. «Jo sóc el dubte», diu situant-se en el cor del David florentí. Però tot seguit fa un pas endavant i escriu: «Així sóc, així avanço.» És el que fa la vida (l'impuls vital): moure's. Altrament és la mort, la immobilitat. I Rodolfo del Hoyo, des del seu sentir es fa portaveu dels éssers prenent consciència de la Realitat parcel·lada que som els humans. Així escriu: «Sóc un bocí de cercle, sóc un tros de cercle.» Que és el mateix que dir: Sóc una part (relativa) de la Realitat (absoluta).

En el quart llibre, *I qui ets tu, que no sóc tu?*, títol extret d'un vers de Màrius Sampere, però que tant recorda el no menys substancial d'Emily Dickinson, *Jo No Sóc Ningú! Qui Ets Tu?*, Rodolfo del Hoyo s'endinsa en la concepció d'una metafísica entesa a la manera oriental, on el buit és viscut com a plenitud i on, per tant, l'última realitat de l'ésser es dissol en l'oceà còsmic, o és espurna de llum que es confon amb la Llum. En aquest llibre –dialogal en la seva forma externa– Rodolfo del Hoyo s'adreça a l'origen, al punt de partença, a l'instant de tots els instants. «Aquest instant no té color ni nom, / podria ser com el polsim / dins el feix tímida de llum càlida del capvespre ...» Perquè, a veure: som altra cosa que pols d'estrelles? O pols de llum? El poeta intueix la matèria lluminosa de què és fet com a home i com a poeta: la mateixa matèria que els estels i que els planetes. Així respon a l'eterna pregunta filosòfica: qui som, d'on venim i on anem. Som llum, venim de la llum i anem cap a la llum. Una altra cosa són els límits que nosaltres mateixos ens posem: pesos morts com pedres a les butxaques o grapats de draps negres als ulls per no veure l'essencial: l'esperit com a conformador de la matèria des de la qual s'expressa la humanitat .

Indicis, el cinquè llibre del conjunt, té un to surrealista, oníric. Els seus versos fan l'efecte de ser visions, icones virtuals del món de la interioritat, aquest espai difícil de reflectir si no és a través d'imatges. Un joc de miralls entre la realitat i l'autor? La descripció d'una veu, aquella veu que ens fa sortir dels límits de la realitat concreta? Fantasia i «dolços camins de l'aire», per dir-ho amb els mateixos mots que el poeta. «Qui és qui escriu?», s'interroga. Hi ha un cordó umbilical que ens lliga a la Veu, encara que hi hagi qui s'entesti a tallar-lo, entenent malament el concepte de llibertat. Llibertat és conèixer-se i, en conèixer-se, responsabilitzar-se de l'acció que es deriva d'aquest coneixement. Mai no estem sols quan persistim a no desentendre'ns d'aquest lligam amb la Realitat que ens transcendeix. A *Indicis*, la vida hi és entesa com un somni, però despertant del somni. I per tant vivint a fons l'acció del present, tal com l'entenen els savis orientals.

En el sisè llibre, *Ombres i paraules*, les paraules tenen el seu pes i el seu volum. Energitzades, serveixen a la contemplació del món i les seves meravelles. Els poemes d'*Ombres i paraules*, com en una lletania, com en un mantra, reflecteixen la Realitat transcendent en la realitat immanent, concreta. I així la casa es converteix en la metàfora de l'ésser humà, com es revela en la veu poètica de Teresa d'Àvila al seu llibre *Las moradas*. Per arribar a l'ànima –a la llavor divina– s'han de travessar diverses portes, diverses cambres. Aquest camí va de fora cap a dins, en un camí d'interiorització. No en va el *sancta sanctorum* dels temples es troba sempre en el seu àmbit central i més secret.

Diversos poemes són el preludi d'un *in crescendo* per arribar a *La confirmació del dubte*, el poema que tanca el recull. «La meua casa té les parets obertes. / Permet que la travessi un riu ...» Quina bella imatge per dir que el poeta està en disposició de ser fecundat per l'aigua de la vida, segons la metàfora evangèlica! Mestre Eckhart, el teòleg i místic alemany, en un dels seus famosos sermons havia dit que només «si l'home es feia dona (metafísicament parlant, és clar) podria ser penetrat per l'Esperit». Vet aquí, doncs, la troballa vital i intel·lectual de Rodolfo del Hoyo, troballa poètica que l'emparenta no només amb la filosofia i la metafísica sinó també amb la mística universal.

Com una cançó, el setè llibre, té, en efecte, els aires d'una cançó fragmentada en diversos poemes dedicats a la ciutat entesa com a hàbitat (i, per tant, hi dibuixa els encontorns de l'immediat), però també com a àmbit per a l'exploració. Els ulls, la visió, tenen un paper molt important en els poemes que integren *Com una cançó*. «Els meus ulls són el ciclorama de la ciutat.» Així la ciutat ja és més que la ciutat. La ciutat esdevé un mite. Més: la ciutat esdevé un símbol analògic de la Jerusalem celeste, el regne o el final del trajecte que va des del paradís perdut fins al paradís retrobat. O la ciutat eterna, per emprar les mateixes metàfores de la Bíblia. Musicals al mateix temps que visuals, els poemes del llibre *Com una cançó* itineren dels ulls a l'oïda, i de la visió i oïda exteriors a les interiors fins a completar el cercle anada/tornada, ombra/claror, paradís/ciutat. La dansa

còsmica no té ni principi ni final, com en la cançó popular de «L'enfadós», que n'és una al·legoria.

Als *Monòlegs del laberint*, el llibre vuitè, trobem la presència de diversos personatges mítics extrets dels imaginaris grecs i bíblics: Tamar, Ariadna, Dionís, Teseu, Antígona, Electra... Tots ells com a personatges interposats de l'autor, màscares de la seva veu. Així era ja en les representacions i poemes antics, i Rodolfo del Hoyo s'hi ha inspirat. En el poema dedicat a Ariadna hi ha el vers que dóna títol a *Els dits de l'intendent*. Cal remarcar que el déu solar Apol·ló tocava la cítara i componia versos assistit per les nou muses... Rodolfo del Hoyo reïx en la interpretació dels mites donant-los la transcendent humanitat que ens els fa comprensibles perquè són com motlles de les nostres pròpies experiències. Com a bon intèrpret, el poeta trasllada en forma poètica els viarany de l'ànima al terreny del profà. Així, als *Monòlegs del laberint* trobem laberints i monstres, dolor i amor, ràbia i pietat, mans generoses i culpes castrants, cruïlles i destins amagats. Al·legories de les passions humanes fins a fer-se fonedisses en la llum de la comprensió del sentit últim del nostre itinerari vital: aprendre a ser persones completes.

Clou *Els dits de l'intendent* el llibre novè (el més curt, ja que es compon d'un sol poema) i titulat *Però res no fou inútil*. En efecte: res del que s'esdevé no és inútil, de la mateixa manera que cap vida no és inútil. És un error creure que la naturalesa s'equivoca, fins i tot quan creïem que fa les coses malament. Ningú de nosaltres no sap el que de debò li convé si no és aprendre la generositat, la caritat, la pietat, l'obertura d'esperit. Només sabem el que no ens agrada, i aquesta és una visió parcial i egoïsta, una visió que poc té a veure amb els propòsits còsmics de retornar a la Unitat essencial...

En una abrandada declaració d'amor a la vida i a la naturalesa, Rodolfo del Hoyo ens situa en «els dits de l'intendent que obren la veu del cercle per incloure tots els éssers i totes les coses...» La inclusió, l'actitud d'inclusió, és la virtut de la vida en forma de cercle, la inclusió és la seva màxima virtut perquè és la virtut de l'amor, que tot ho relliga. Estima i fes el que vulguis, deia Agustí d'Hipona. Rodolfo del Hoyo ens convida a fer-nos presents en el cercle, a no de-

sertar. Inútil seria la nostra vida fora del cercle, alienats, que és com dir fora de la plenitud de la vida.

Resumint: *Els dits de l'intèrpret*, com la imatge del cercle, és un llibre rodó. Rodolfo del Hoyo ens hi ofereix el millor d'ell mateix, el seu elixir de vida, una destil·lació de l'experiència, de la saviesa que li atorguen els seus cinquanta anys. El poeta ha comprès (perquè així és com ho viu) que l'escriptura és una bona guia en el camí d'aprenentatge, una via per a la transformació de la pedra-bruta-que-som en pols d'or. L'escriptura entesa com a alquímia (metabolitzant-hi cos i ànima, raó i sentiment) s'ha constituït en aquest llibre com la mesura d'equilibri entre pensament i intuïció, entre logos i mite, entre el masculí i el femení de la naturalesa humana i entre el que és intern i el que és extern, unint-ho tot en una Realitat suprema.

També en la tria de formes literàries el poeta ha assolit la fita de fusionar poesia lírica amb el poema narratiu. Amb aquest poemari, Rodolfo del Hoyo ha construït un bell edifici de paraules, amb cambres d'atmosfera refinada. I ha moblat *Els dits de l'intèrpret* amb les virtuts del coratge, la intel·ligència i la honestat intel·lectual.

Dit això, cal afirmar de seguida que *Els dits de l'intèrpret* és un llibre humanament i espiritualment revelador, el millor que Rodolfo del Hoyo ha escrit fins ara. Els seus amics i lectors ens n'hem de felicitar perquè a partir d'ara el podem no només compartir sinó també expandir. Perquè cadascú de nosaltres hi trobarà el seu *intèrpret*, com jo hi he trobat el meu. Els grans llibres tenen moltes lectures i molts registres i aquestes reflexions en veu alta en són un exponent, ja que en les seves pàgines ressonen els cercles de la *Divina Commedia* del Dant de tal manera que els poemes, treballats amb mans d'orfebre i ànima de diamant, propicien tant l'emoció com la reflexió, així com inviten a la contemplació de la seva bellesa interna.

TERESA COSTA-GRAMUNT